

na Dunaj, med njimi tudi Čehi, ker so mislili, da utegne biti podloga, na kateri bi se mogla pri vsestranski dobri volji deželam in državi primerna ustava izdelati. Ali ko Schmerling od poprave svojega februarskega patenta nič ni hotel vedeti; odpadli so mu Čehi in mnogi drugi, prestopili na ogersko plat, in zavrgli njegovo teorijo, da so Ogrri s puntom svojo ustavo zapadli.

Kakor je ta teorija padla, ni bilo več pravnega razloga, Ogrrom siliti oktobersko diplomu in februarški patent, in zadrževati jim njih lastno ustavo. Schmerling ni mogel več naprej.

Belkredijevo ministerstvo, ki je za njim nastopilo, odjenjalo je od sile, in po septemberskem patentu vzelo si dobrovoljno pogajanje za svoje geslo. Po tem načelu se ogerska ustava ni mogla več prenarediti, razen kolikor bi Ogrri sami privolili.

V tem nas je zadela vojna nesreča predlanskega leta; državne vezi so jele popuščati in po vladnih krogih je zavladala misel, da edina rešitev je le še v pogodbi z Ogrri, — da se mora ž njimi mir narediti po vsaki ceni. Nasledek teh misli je bil dogovor z ogerskimi veljaki in vspeh njegov elaborat komisije 67tih. Po tem izdelku se je imela Ogrrom proti temu, da spoznajo zunanje zadeve in vojsko za skupne reči, njihova ustava od 1848. leta povrniti in samostojno ministerstvo postaviti. Med tem je Belkredi odstopil, pod njegovim nastopnikom baronom Beustom je bilo 17. februarja l. l. samostojno ogersko ministerstvo po Njih Veličanstvu cesarju privoljeno, in s tem ogerska ustava djansko nazaj dana. S tem je pa tudi državni dvalizem spet oživel, in tako smo bili spet na tistem mestu, kjer smo 1848. leta stali, in naš državni zbor, ki se je 20. maja l. l. sèšel, našel je pred seboj enak položaj, enake okoliščine, kakor državni zbor 1848. leta.

Tako je splavalo upanje centralistom menda za vselej, pa za zdaj tudi federalistom po vodi, čeravno se je bil nazadnje s svojo adresno od 19. dec. 1866. leta tudi hrvaški zbor za federacijo na podlogi oktoberske diplome izrekel. Bilo je prepozno!

Ako sem tukaj z malo črtami narisal dvalizmovno zgodovino, nikakor ni bil moj namen zagovarjati ga ali opravičevati; hotel sem le pokazati: od kod in kako se je začel; kaj ga je podpiralo; kako je vsaka državna nesreča zadnjih let in tudi naša opozicija proti Schmerlingu le njemu hodila na korist, in kako je bil dodelan in gotov (fait accompli), predno smo sedanji deželni in državni poslanci zastran njegega le kaj ziniti mogli.

Tako mislim je dokazano, da slovenski poslanci nikakor nismo krivi, da je dvalizem nastal; in ako se nam je iz tega obzira kaj očitalo, je to krivica bila. Praša se le še: ali smo ga mogli potem, ko je narejen bil, podreti? Ni težko dokazati, da to ni bilo mogoče. Takemu početju bilo je na potu: prvo cesarska beseda, ktero bi bilo treba prelomiti, da se Ogrrom nazaj vzame, kar se je bilo dovolilo; drugo pripoznanje, da Ogrri s puntom ustave niso zapadli, ktero bi bilo treba spet preklicati; in tretje nevarnost, da Ogrri postanejo nespravljivi sovražniki, ktere bi bilo spet le z orožjem in silo ukrotiti mogoče.

Tako smo sodili reči, prišedši v državni zbor dunajski in enih misli z nami so bili tako nemški centralisti kakor tirolski in poljski federalisti.

Pa mislim, da bi tudi Čehi in Hrvatje ne bili mogli drugače. Dokaz tega mi je, da je dr. Rieger v zadnjem českem deželnem zboru v svojem in svojih tovaršev imenu za trdno izrekel, da jih ni volja Ogrrom to jemati, kar jim je cesar izvolil podeliti; nego da bodo samo gledali, da zadobé za se iste pravice, kakor so dane Ogrrom. Dokaz mi je tudi sedanji, pred volit-

vami razglašeni program narodne stranke hrvaške, ki je tudi na dvalistični podlogi osnovan.

Tako smo morali vsi hoté ali nehoté dvalizem pripoznati, ko neizprosljivo logiko djansko; mi smo obžalovali, da se je naredil brez nas, ali podirati ga nismo več mogli, ker je bilo nemogoče.

In ako so nas spet zavolj tega mnogi krivili in obsojevali, mi tudi tega nismo zaslužili.

Da v taci okoliščinah nismo mogli misliti na federalizem za celo cesarstvo, to je očitno; kaj in koliko pa smo mogli na-nj misliti gledé na neogerske dežele, to povem prihodnjič.

(Dalje prihodnjič.)

Slovansko slovstvo.

* *Západní Slované v pravěku* čili razbor kritický, že Slované v Germanii a Illyrii bydlejí od doby předhistorické. Sepsal Alois V. Šembera, profesor řeči a literatury české na c. k. vyskych školach Videnských. S mapo Germanie a Illyrie v 2. století po Kr. Cena 3 gld. 50 kr. — Te velevažne knjige učenega gosp. profesorja, kateri kritično dokazuje, da Slovani že v predhistorični dobi bivajo v Germanii in Illirii, zvezek 1. prišel je že na svetlo, zvezek 2. pride to zimo, in zvezek 3., s katerim se delo končá, izide do meseca julija letošnjega leta. Kdor franko pošlje naročnino, prejme knjigo po pošti tudi franko. Pisatelj stanuje na Dunaji, Alsergrund, Berggasse Nr. 20.

Prošnja zastran „Glasnika.“

Lepo prosimo vse čest. gospode, ki smo jim 1. list „Slov. Glasnika“ na ogled poslali, da ga nam v gosp. Blaznikovo tiskarnico ali naravnost v Celovec nazaj poslata blagovolijo, ako jih ni volja, da mu kot naročniki na pomoč pritekó. Ta prošnja veljá tudi gospodom, katerim smo preveč iztisov poslali.

Vredništvo „Sl. Glasnika“ v Celovcu.

Zabavno berilo.

Juri Štrkelj najde zaklad.

Spisal Ivan Zarnik.

Miha Štrkelj je bil polovičar (polgruntar) v Visokem polji. Srečno je živel s svojo ženico v zakonskem stanu. Dal mu je Bog petero otročičev: tri fante in dve dekleti. Juri bil je prvorojenček, pa tudi prvoserklanček. Njihova roditelja sta svojemu ljubljencu vse dovolila, česar si je le želel. Zato pa je Jurček čem stareji, tem bolj bil tudi nečimern in poreden. Po stari navadi, da vsak prvorojenec podedva po očetu njegovo zemljišče in pohištvo, je tudi našemu Jurju po očetovi smrti prišlo Brenčkovo zemljišče v last.

Juri je bil 17. leto dopolnil, ko so mu oče umrli. Ker je bil še premlad za gospodarja, so oče na smrtni postelji njegovemu stricu Jožetu, po domače Burkležu, izročili zemljišče s to željo, naj bode Jože do 24. leta fantu varh in pomočnik pri njegovem gospodarstvu. Al slabjšega varha oče niso mógli fantu dati, kakor je bil Jože Burklež. Bil je burklež, prav v pomenu te besede, zanikrnež, lenuh, zapravljivec, igralec, pijanec itd. Svoje premoženje je že vse zapravil, potem se je pa še fantovèga lotil, in pognal je po grlu, kar je le mogel. Moramo pa tukaj omeniti, da je bil rajnki Brenček jako izvrsten gospodar. Ko je on pričel gospodariti, bila je Brenčkova hiša borna, lesena kajžica; on je sezidal čedno kmečko hišo. V hlevu ni dobil več ko eno borno sèstradano repče; svojemu sinu pa je zapustil par dobro

rejenih voličev, dve kravi in enega junca. Njive, ki so bile poprej vse zanemarjene, je prav vrlo obdelaval. Posebno pa je imel stari Brenček veselje do sadjereje; ni čuda, da je zapustil svojemu sinu jako lep saden vrt.

A njegov sin Juri je bil ves drugačen. Njega ni veliko veselilo kmetijstvo. Raji je imel bokal v roki nego motiko, in raji je v krčmi sedel in igral s svojimi pajdaši, kakor pa oskrboval domače reči. Zato pa tudi ni čuda, da je šlo Jurjevo gospodarstvo vedno bolj rakovo pot. Zdaj je prodal to, zdaj uno potrebno hišno orodje, da si je mogel suhi goltanec malo razmočiti. Nazadnje ko že družega ni bilo pri hiši, jel je tudi sadno drevje iz lepega vrta prodajati.

Tako se je naš Jurče čedalje bolj bližal beraški palici. Zdaj ko že ni imel nič več prodati, zdaj je jel Juri Štrkelj misliti, kako bi zlahkoma do denarja prišel. Pride mu v tej zadregi eden njegovih pajdašev z imenom Marko Muheč na pomoč ter mu nekaj svetuje, kar je bilo Jurju zeló zeló povšeči, in kar ga je tudi naposled pametnega in dobrega gospodarja naredilo. Marko Muheč pripoveduje namreč Jurju, da vé za zaklad (šac), kateri je v neki dolini zakopan. Izkopati in vzdigniti ga more, ako je srečen in dovelj pogumen. Omenimo naj pa tukaj našim bralcem, da je bil Juri Štrkelj jako babjeveren in vražjev. Nihče ni trdnejše veroval, da copernice točo delajo, ko naš Jurče; nihče ni bolj trdil, da se lahko pri zadnji hiši ogenj pana, ko naš Jurče; nihče ni vedel toliko od strahov pripovedovati, ko naš Jurče. Da je tedaj naš Jurče tudi trdno veroval, da škratelj na denarjih sedi in jih varuje, to mi boš rad pritrtil, dragi bralec.

Čuj tedaj, kaj je Muheč našemu Jurju svetoval, kako bi lahko obogatel, in potem brez skrbi sladko vince srkal.

Sedela sta nekega večera Juri in Marko v krčmi „pri mokri cunji“ pri praznem poliči, pa sta tako-le kramljala:

Juri. Frdamano sem žejen, Marko! pa nimam ga okroglega v žepu; daj ti, Marko, za en polič, da si malo suhi goltanec splaknem!

Marko. Pasja noga! meni se ravno taka godí ko tebi, Jurče!

Juri. Tri sto medvedov namalanih! vsaj včasi sem še vendar kak sold vjel, sedaj pa ga za vruga ne dobim, Marko!

Marko. Jurče! meni se prav taka godí ko tebi, ko bi se trikrat na glavo in potem zopet nazaj na noge postavil, pa ga ne dobim krajcarja!

Juri. Kaj si že pred rekel, da v dolini leži zaklad zakopan, Marko?

Marko. Je, je ondi zakopan zaklad, pa še prav velik zaklad; to tako dobro vem, kakor da je bila večeraj nedelja!

Juri. Kako pa si ti to izvedel, Marko?

Marko. Videl sem že večkrat, da je tam o velikih praznikih ponoči luč iz tal gorela; in na dan k vélikemu Šmarnu sem zopet videl, da je ondi šac gorel.

Juri. Je že, je že ondi šac, Marko! O da bi bil jaz tako srečen, da bi ga vzdignil!

Marko. Saj sem ti že pred rekel, če si pogumen, utegneš ga dobiti!

Juri. Frdamano ga bova potem pila, Marko, to ti povem.

Marko. Bova ga, bova, Jurče! Toraj me sedaj poslušaj, kaj da imaš storiti?

Juri. Govori no, Marko!

Marko. Morda ti je že znano, kako se ima šac kopati in vzdigovati, Jurče?

Juri. To se vé, da mi je znano, in pa še prav dobro mi je znano, Marko?

Marko. Dobro! Toraj stori, kakor veš in znaš!

Juri. Pa kje prav za prav je zakopan?

Marko. Ko prideš čez tisti graben pri tistem hrastu, ki ima znamenje +, potem jo pa kreni na desno, kacih 35 korakov od zaznamovanega hrasta. Prišel boš potem do smreke, ki ima dva vrha, in kakih 10 stopinj od tiste smreke boš ugledal prav staro bukev zaznamvano s ☉☽VIII, — 5 korakov od te bukve je zakopan zaklad.

Juri. Dobro, vse sem si zapomnil, pa — kako je to, Marko, da že nisi ti šel tega zaklada iskat?

Marko. Kaj pa da sem ga iskal, toda vedi, Jurče, meni se ni posrečilo, ker nimam pravih jeter za to; tako mi je neka stara copernica prerokovala. Poskusi Jurče ti; morda boš srečnejši od mene!

Juri. Bog in sv. Juri te usliši, ljubi moj Marko! Frdamano ga bova žajfala, če se mi zgodi po sreči, Marko! (Dal. prih.)

Listi iz Londona.

I. list za vvod vredniku „Novic“ in Novičinem bralcem.

Po mojih mislih ni bolj sitnega opravila na svetu kakor je vrednikovo. Vi morate prevdarjati, prestvarjati, prekuhavati, piliti, rešetati, precejati, prevohavati, pokušavati, priobčavati, zagovarjati in kaj še vse! Vsaka čmiga, ki se v kakošni buči izcimi, se Vam pošilja, da jo na papir presadite. Vem in čutim, kako težaven je Vaš stan in kako grenko je Vaše delo, kako neplačan Vaš trud, pa mislim si: osoda je vsakemu človeku kakošno trpljenje naložila, brez kterega potem nikdo biti ne more in ne sme, zato Vam jaz tega nikakor nočem polehčavati, temveč kar koli mogoče še pomnožiti, da tako spolnujem voljo osodino. Veste tedaj, hočem Vam pošiljati nekoliko svoje čmige, da jo prečmigate in ž njo poravnate, kakor Vam je drago s takošno robo. Imam namreč povsodi po Slovenskem veliko žlahte, stare in mlade, ženske in moške, lepe in grde, bogate in uboge, učene in bedaste; ti ljudje pa imajo vsi svoje potrebe in zahteve in naganjajo me, da bi jim iz Londona dopisaval. Pa Vi, gospod vrednik, najboljše veste, kako slab in len dopisnik sem jaz, Vi veste, kako šepava je moja pisava; silno sem nemaren in nikdar tega več ne prečitam (za Boga ne prepisem!), kar sem spisal na prvi mah; vse mora zato polno pomot biti; takošne liste pa komur si bodi pošiljati, nikakor ni varno; Vam pa, gospod, zato ker ste skušen vrednik, vem, da smem takošne pisarije izročiti, ker prepričan sem, da ste enako robo čitati vajeni, kakor tudi stvar najbolje tako prekuhati znate, da slovenskim želodcem najbolj diši in tekne. Po vsem tem tedaj svoje brglave liste Vaši skrbi prepuščam, da jih moji častiti žlahti priobčite. *)

Vi pa „Novičini“ bralci ste večidel moji žlahtniki; kdor bi slučajno ne bil, naj se oglasi, da si to v svoj rodopis začrtam; zato menda nič ne bode škodovalo, ako pri priliki kaj skrivnega izpovem ali kakošen škandal omenim; saj je to med domačimi in rodbino navada in potreba, da tako vsi vedé medsobne zadeve si tudi medsobno svetovati in pomagati morejo. Ne bojte se tedaj ničesar, kar koli pride; nič naj Vas bolj bojzljive in tankovestne ne straši; vse bode izviralo iz dobrega namena, da si tudi bode kakošna reč norčava ali kosmata, saj je zdaj tudi pustni čas in o pustu so tudi pametni ljudje večkrat norci. Povedal Vam bodem iz Londona, kakošno je v tem mestu, kako se tukaj

*) Ker tudi odkritosrčnost mora biti lastnost vrednikova, tedaj Vam, častiti gospod, že moramo reči, da to, kar o sebi pišete, merimo mi s prav drugačno mero, kakor Vi sami, in to — Vam na čast in hvalo.

mesto, ktero je na grčastem svetu stalo*); Asanka, stara oblika za Jasanka, primeri: Jasenice, imena krajev; to tudi pomenja korenika usk, lucidus, splendens, litevsk: auszra, auszka, dea lucis, matutina.

Med rekami se imenujete Kus (Kusus) in Grana, Granva današnji: Gran. Poslednje ime je že Šafařík dokazal kot praslovansko, in vas, v katerem Grana izvira, se še danes veli: Hranovnice. K reki Kus (Vaha?) primeri ime rečice studene: Kusida, na meji črnogorski (Vuk, rječ. s. v.) sansk. kuçala, mrzla voda.

Imena traških mest imajo skoro vsa pristavek: dava, postavimo: Netindava, Petrodava, Sucidava, Utidava, Doridava, Singidava, Sergidava, Ziridava, ali pa: thusa, postavimo: Zarmisegethusa itd.

Da so Karpiani bili Slovani, priča tudi ime gore Karpat, ὁ κάρπατης ὄρος; al jaz ne morem s Šafaříkom imena izpeljevati iz hrb = hrib, ker Grki bi bili pisali: καρβατης, καρβίαντοι, Latini: Harbates, Harbi, ne pa: Carpatas, Carpi. Po mojem mnenju pomenja karp, karpiti (scilic. breg, hrib primeri: rogat): mons curvus, tortuosus, kegelförmig zugespitzter, gewundener Berg. Prvotni pomen korenike: karp, krp, je: sich winden, wölben, gebogen sein, zato štajerskoslov. krpke = lôcni, Futterschwinge, krpke, lôcni na nogah, česk. metath. kraple, Schneeschuhe, starslov. krpka, textura. Karpat je toraj v pomenu enak z imenom karpatske 7400 čevljev visoke gore: Krivan, mons curvus, tortuosus, in res so Karpati večidel: montes tortuosi.

Čista se še je ohranila oblika v imenu: Karpolani, Kropolani, kakor se ena podkarpatska vas veli. Tudi na Štajerskem, in sicer v šmarski in sivniški fari, imamo vesi z imenom: Karpule, Korpule in tudi te stojijo na obočnih hribih, do katerih drži vijugasta pot.

Sem še spadajo prestara imena severnih Slovanov: Karpenko, Karpinski, Karpov; krajev: Karpovice, gotovo tudi: Krapina za: Karpina; dalje ljudstva poljskega: Kurpiani. Karp, korp pa je = kalp, kolp, zato ime rek: Kolpa, Kolpina, Kolpinka, imena rek in rečic pri severnih Slovanih in v nekdanji Panonii, in ime pomenja: krivanka, der in Windungen, Krümmungen strömende Fluss.

Karpiani so bili mogočen rod, in od Ephora do Guida ravenskega (okoli 886 po Kristusu) jih omenjajo vsi imenitniši pisatelji. Ravenski geograf piše, da je domovina Karpianov bila Sarmacia; s tem imenom pa so pisatelji devetega in desetega stoletja poznamenovali stanovališča in sedeže severnih in severno-iztočnih Slovanov. Nemeč Schlötzer, kateri se je dosti trudil s prazgodovino Slovanov, tudi postavlja prabivališča Slovanov v okrajino, v kateri najdemo v stari dōbi domovino Karpianov.¹⁾

(Dalje prihodnjič.)

Slovansko slovstvo.

* *Nase pravice.* Sastavio dr. Bogoslav Šulek.

Ova knjiga je izbor povelja, zakona i drugih spisa, izvadjenih iz saborskih spisa i Kukuljevića djela: „Jura regni“, znamenitih za državno pravo kraljevine dalmatsko-hrvaško-slavonske, od godine 1102. (ili bolje 1108, jer tim dokumentom počimlje), kad smo se s Ugarskom sdružili, do god. 1868. Latinski su doku-

*) Arsikva tudi zná stati za: РѢСНИКВА primeri krajna slovanska imena: Rsava, Resava itd. Tudi je stala na levem bregu Dunaja trdnjava Karpe, v tretjem stoletju škofovsk sedež.

Pis.

1) Schlötzer, Nestor II, 67.

menti prevedeni i protumačeni. Ovo je dakle kao diplomatska historija našega državnega prava, svakomu razumljiva, te će ga autentično obavijestiti o njegovu stanju i sadašnjem prostranstvu trojedne kraljevine i njezine avtonomije, kao i ob odnošenju k Ugarskoj i Avstriji. U knjigu uvodi liep predgovor i članak o našem državnom pravu. „Dragoljub.“

Ozir po svetu.

* Koliko žganja in piva (ola) popijó po svetu. Po večletnih skušnjah se je izvedelo, da na enega človeka se more šteti na Rusovskem 34 bokalov žganja, piva pa le 6 bokalov, na Pruskem (Prajzovskem) žganja 22, piva 48 bokalov, v Avstrii žganja 4, piva 86 bokalov, na Francozkem žganja 7, piva 84 bokalov, na Angležkem žganja 15, piva 44 bokalov, na Bavarskem (Parskem) žganja nič, piva pa 346 bokalov na enega človeka. — Po takem Rusi popijó največ žganja, Bavarci pa čuda veliko piva.

* Ljudske šole na Francozkem so v zelo slabem stanu. Ne davno je doslužil 73 let star učitelj 49 let, in koliko je dobil mirovine (penzije)? — 100 frankov ali komaj 50 gold. našega denarja. Drug 74 let star učitelj je služil 40 let, in dobil je 61 frankov mirovine! Ako se pomisli, koliko se potrosi za lišp v Parizu, za zabave cesarjeve, za armado itd., pa se primerja s tem beraški denar za dosluženi 49 in 40 let ljudskih učiteljev — se pač vidi, koliko je Francozom, katerih vsaka druga beseda je „civilizacija“, ležeče na omiki narodovi. Ni tedaj čuda, ako 1863. leta v vojake poklicanih mladenčev izmed 100 jih je le 28 znalo brati, 1865. leta le 25, 1866. leta le 24!

Zabavno berilo.

Juri Štrkelj najde zaklad.

Spisal Ivan Zarnik.

(Dalje.)

Juri. No, sedaj vse vem. Imam domá tudi palico, ktera mi bo na tanko pokazala, kje da je šac zakopan, ako jo tudi kacih pet korakov od zaklada v zemljo vsadim. Druzega tedaj ne potrebujem, kakor kramp in motiko, pa bo. Kaj ne, Marko?

Marko. Da, prav imaš, ljubi moj! Pa lej, kmalu bi ti bil nekaj pozabil povedati, in brez tega bi bil ves tvoj trud zastonj!

Juri. Kaj tacega?

Marko. Da zaklada pred ne pogledaš, kakor jutro zjutraj, ko bo že solnce visoko na nebu stalo!

Juri. Bog in sv. Juri te vsliši, Marko! To ti povem, da frdamano ga bova žehtala, če se to zgodi, Marko!

Marko. Sedaj le hitro se odpravi, kajti ura gré že na enajst, in pred polnočjo pa moraš ti na vsako vižo sam pri bukvi biti; do tje pa je tudi dobro gredé poldrugo uro!

Juri. Zdaj grem le domú po kramp in motiko, potem jo bom pa urno udaril po šac.

Marko. Bog daj srečo!

Juri. In sv. Juri!

Marko. Bog!

Zdaj se ločita. Juri korači tihih korakov po kramp in motiko na svoj dom, Marka pa se je tudi domú spat napotil, kajti bilo je že blizo enajste ure. Tiho prikoraci Juri domú in gré naravnost na skedenj po kramp in motiko, vzame pa tudi neko staro prav zaprašeno laterno s sabo; noč je bila temna, in vrh tega pa tudi

pot po gozdu zeló nepripravna, in luči je potreboval, da lože zapazi hrast in smreko. Tiho kakor je prišel domú, se splazi zopet od doma, in nobeni živi duši nič o tem ne omeni, prav kakor mu je pajdaš Marko naročil. Tiho se plazi Jurče po gozdu, in v svoje preveliko veselje opazi znamenje + na hrastu. Potem jo krene na desno roko, in ko pride kacih 35 korakov od hrasta, zapazi nepopisljivo vesel na bukvi tudi tisto znamenje ☉ VIII na tanko, kakor mu je bil Marko povedal.

Ko semkaj pride, sliši od farne cerkve $\frac{3}{4}$ na 12. biti. Misli si, pred polnočjo ne smem začeti, toraj si vse prav dobro in skrbno pripravi. Tudi palice, ktera kaže kraj, kjer je šac zakopan, ni pozabil s seboj vzeti, pa povedati ti moram, dragi bralec! da mu je ni bilo treba, kajti kacih 5 korakov od stare zaznamovane bukve se je pri tleh jako svetilo, in to je bilo Jurčetu znamenje, da tukaj je zaklad zakopan; in — res ni se motil.

Ko tedaj ura pri fari pol noči odbije, se Juri pokriža, in jame v imenu božjem in sv. Jurju prav vrlo in naglo kopati na mestu, kjer se mu je dozdevalo, da ima zaklad zakopan biti.

Ko tako naš Juri dobro četrť ure koplje, mahoma začne kramp prav rad v zemljo iti, in — oj veselje! kmalu zagleda Juri star lonec, ki je bil pokrit z neko rečjó. Jurče je ves nor veselja.

Sedaj varno vzame lonec iz jame, zahvali Boga in sv. Jurja, ter vže v duhu prešteva cekine in križaste tolarje. O srečni Juri! — Tiho jo prilomasti domú, dene lonec z zakladom na varno mesto, ter se počivat podá. Ura na zvoniku je ravno pol dveh udarila, ko se naš Juri k počitku podá. Kmalu zaspí. Celo noč se mu sanja, da šteje novce.

Ko se zjutraj zbudi, vže je solnce visoko na nebu viselo in Jurčeta čakalo, da bo najdeni zaklad prešteval. Hitro se opravi in gré naravnost na mesto, kamor je ponoči pisker z zakladom shranil. Dobi ga, kakor ga je shranil. Al nekako lahák se mu dozdeva, kar pa ponoči od prevelikega veselja ni zapazil. Odpre ga, in — tri sto rac na vodi! — mesto dozdevnih trdnjakov v lonci le — kurjek zagleda! Ali ga škratelj slepi ali ga je Marko tako opeharil, tega si ne more uganiti. Ves divji s kurjekom vred lonec zad za skedenj trešči, da se na sto koscev razletí.

Drugi dan popoldne se Juri in Marko srečata; Marko brž vidi, da se Jurčetu ni nič kaj po sreči izšlo.

Juri. Vrag tebe in tvoj zaklad vzemi!

Marko. Kaj pa je, ali se ti je kaj hudega pripetilo?

Juri. Kaj hudega pripetilo? Mesto lonca denarjev sem lonec — kurjeka dobil! Hudir naj te vzame, pa še kurjek na vrh!

Marko. Morebiti si se pa kaj pregrešil, in nisi tako ravnal kakor sem ti naročil, Jurče!

Juri. Na tanko tako sem storil, kakor si mi naročil.

Marko. Gotovo si kaj pregrešil, da ti je škratelj novce v kurjek spremenil! Ali si se Bogu zahvalil, da ti je dal zaklad najti?

Juri. Se vé da in po vrh še sv. Jurju; in vendar je taka!

Marko. Vidiš, to vže ni bilo prav, da si se tudi sv. Jurju zahvalil; sv. Juri nima nič z zakladi opraviti!

Juri. Zdaj se pa še norca delaj iz mene!

Marko. Tako-le je, ljubi moj Juri, človek nikdar zadosti ne vé!

Juri. Primaruha! da se bi ne bil toliko trudil in toliko straha prestal, ko bi bil vedel, da namesti cekinov vlovim — kurjek!

Marko. Prav imaš, ljubi Jurče! Vendar ne bodi hud; morda nazadnje iz kurjeka še kaj dobrega pride.

Juri. Vzemi si ga sam, pa glej, kaj ti iz smrdljive dobrega pride. Privoščim ti ga vsega!

Marko. Na svetu je vse mogoče, Jurče!

Juri. A to jaz sam dobro vem, da je na svetu vse mogoče. Ako je mogoče, da človek, ko gré cekinov iskat, pa kurjek dobí, tedaj more res še kaj družega biti mogoče. Dosti imam tvojih burk!

Marko. Potolaži se Jurče! Morda iz kurjekov vendar še kaj dobrega pride! Zdaj pa srečno, Jurče, jaz moram na delo.

Juri. Pojdi na Grintovec, če češ — mene ne boš več za nos vodil. (Kon. prih.)

Dopisi.

Iz Velikovca na Koroškem. †. — Kakošno je v nekterih krajih še materijalno stanje učiteljev, kaže najbolje sledeča dogodba. Učitelj pri sv. Walburgi je moral zavoljo hude bolezní, ki ga je nadlegovala že dolgo časa, od učiteljstva odstopiti; občina mu hvalevredno obljubi v počitku podpore, stanovanje itd. Al vse bilo je le obljuba, spolnila ni nič. Imenovana občina se združi z drugo, da večja postane. Skoro je nastalo vprašanje: ali ima tudi zdaj še obljuba zavoljo učitelja veljavo? Okrajna gosposka je odgovorila, dá; učitelja so pa vendar-le pošiljali od hiše do hiše in zeló slabo se mu je godilo. Tako daleč ga je ta stiska pripravila, da ves zmotljen po svojih nadlogah je žugal z ognjem, ako se mu kmalu življenje ne zboljša! In res, ko se to ne zgodi, zažgè pohištvo županovo. Obsojen je zdaj za pol leta v zapor, ker je preiskava razodela, da je kriv tega djanja. Ta kazen bila mu je pa premajhna, zato je sam prosil podaljšanja, videvši, da mu ni mogoče živeti, kedar prestane zapor, kajti kakor berča so ga od hiše do hiše potiskovali v zahvalo, da je (kakor sošeščani sami tega ne tajijo) šolsko mladino dobro odgojeval in vodil. Tako se zdaj godí 60 let staremu možu, kateri v zaporu čaka rešiteljce — smrti! — Nedavno je sodnija zgrabila celo družbo, ktera je denar ponarejala in menda veliko takega že med ljudstvo spravila. Našlo se je pri njej mnogo orodja, kakor tudi še ne izdelanih bankovcev. — Vreme je kaj čudno in bolnih ljudi dosti. Zima je huda in siromake zeló tlačí. Zaslužka ni, da bi si mogli drv kupiti. Bog pomozí!

Iz Trsta. (Nekaj o Slovincih tržaške okolice.) V. — Ti ljudje so bili od nekdanj, in so še vedno vrli, zvesti in zanesljivi varhi tržaškega mesta, kjer se pogostoma godijo hudodelstva in mnogotere nespodobna djanja vrste. Ta služba, kakor tudi delo pri zidarstvu, kameinarstvu itd. v mestu jim sicer nosi kak dobiček; al koliko jim znaša? Pač malo si utegnejo reveži ž njim pomagati. Kar se pa njihovih zemljišč tiče, ne moremo zakrivati tega, da se nekaj časa preveč zanemarjajo, ker gospodarji nimajo potrebnih pripomočkov, da bi jih bolje obdelavali. Zeló škodljiva je sicer pa tudi starodavna navada, da po smrti vsacega posestnika se razdeljujejo med vse otroke, tako, da na zadnje ne bo dobil eden še toliko prostora, da si bajtico sèzida. Kam bo pač to peljalo? In kako je pri tacih okoliščinah tudi mogoče, da revno to ljudstvo napreduje v omiki? Zato vidimo pa tudi v tem oziru nekatere prikazni, ki so res žalostne. Da si kakor si bodi narodu pot zljajša do duševnega izobraženja, treba, da se poprej pot napravi do telesnega in materijalnega blagostanja. Prav v ta namen je zadnjič nek tukajšen časnik poslancem deželnega zbora resno priporočal tudi naše — Slovence. Bode li to kaj pomagalo?

Zabavno berilo.

Juri Štrkelj najde zaklad.

Spisal Ivan Zarnik.

(Konec.)

Bilo je eno leto po tej prigodbi. Juri je že vse pozabil, kar se mu je lani pripetilo. Ker ni imel za kaj vinca kupiti, zato se je počasi tudi odvadil pijančevati; jel je misliti, kako bi si vsakdanji potrebni kruhek pridobil.

Enega dne pride na ono mesto, kamor je pred letom za skednjem lonec sè kurjekom treščil. In kaj vglada v svoje veliko začudenje na tem mestu? Dve sto in dva in dvajset lepih, mladih drevesec rastle je na tem mestu iz zemlje. Ne more mu v glavo, kdo je drevesca semkaj zasadil.

Misli si, da iz čepin starega lonca, ktereга je pred letom semkaj vrgel, vendar ta drevesca niso izrastla. Sam Bog vedi, kako so ta drevesca le-sem prišla?

Drevesca pa so veselo rastle, ker kurjek, ki ga je bil Jurče na to mesto zagnal, jim je prav dobro teknil in njih rast pospeševal.

Ko so bila drevesca že dosti dorastla, lepo jih v vrste na vrt presadi, in potem požlahni. Dobil je zdaj Jurče veliko veselje do sadjereje, kar mu je pa tudi veliko dobička in koristi donášalo.

Dragi bralci „Novic“! Na sv. Miklavža dan je bilo ravno tri leta, kar sem bil na Visokem polji pri Brenčkovemu Jurčetu. Videl sem prelepi sadni vrt njegov; opazil sem tudi, kako marljivo Juri Štrkelj sadno drevje oskrbljuje; videl sem pa tudi, kako vrlo se Jurju sadno drevje ponaša. Prinesel mi je Jurče polen okrožnik najzlahnejših jabelk iz svojega vrta pokusit, in povem ti, dragi čitatelj, da okusnejših jabelk, ko so bila ta, nisem še vse svoje dni jedel. Jaz sem hitel žlahna jabelka jesti, Jurče pa mi je pravil dogodke, ktere sem ti gori opisal, dragi bralec! Na zadnje pa je še Jurče pritrnil to, da je njegov pajdaž Marko le prav imel, ko je rekel, da utegne iz kurjeka še kaj dobrega priti. Se ve da sem mu jaz prav iz srca pritrnil.

Dragi bralec! ako hočeš dobra in žlahna jabelka jesti, svetujem ti, da greš na Visoko polje k Brenčkovemu Jurčetu, in porok sem ti, da še nisi nikdar takih jabelk jedel, kakoršna so gori omenjena. Vem pa tudi, da ti bo gostoljubni Jurče kaj rad postregel sè svojim pridelkom, in ti na vrh še kako šaljivo povedal.

Toda, dragi bralec! Jurčeta ne smeš drugi dan obiskati, ko ravno na sv. Miklavža dan, kajti ta dan Jurče najraje jabelka deli. Stori, kar ti svetujem, in — postreglo se ti bo, kakor se je meni postreglo.

Zdaj pa recite, dragi bralci „Novic“, ali ni res Juri Štrkelj, „šaca“ našel? Mislim, da mi pritrni vsak poštenjak.

Naj pa častitim bralcem povem še to, zakaj je naš Juri namesti novcev (denarjev) kurjek v loncu dobil, in kako so mlada drevesca za Jurjev skedenj prišla.

Bilo je že omenjeno, da je bil Juri Štrkelj jako babjeveren in pa vražjev. Kar mu je kdo od copernic in „šacov“ pravil, tako trdno je verjel, kakor besedo v sv. evangeliju. Ker je muhasti in zviti tovarš Jurjev, Marka Muhec, videl, kako bi Juri rad z lahkoma do denarja prišel, zmisli si, da je v vražji dolini zaklad zakopan. Juri mu vse veruje. Lonec sè kurjekom pa je Marka sam na omenjeni kraj zakopal, pa tudi znamenja na hrast in staro bukev sam vrezal, da je tako Jurčeta tem lože preslepil, in ga bolj utrdil v njegovi veri, da je ondaj zaklad zakopan.

Namešal pa je Marko med kurjek jabelčnih pešek, kajti vedel je, da bo Jurče kurjek stran vrgel, in da

bodo potem drevesca izrastla. Tje pa, kjer je bil lonec zakopal, je djal nekoliko starega trohljivega lesa, in to je bilo Jurju znamenje, da tukaj res zaklad zakopan leži. Dosegel je Marko svoj namen in tako Jurčeta srečnega storil.

Juri Štrkelj slavi sedaj v okolici svoji ko prav priden in vrl gospodar in prvi sadjerejec. Pravil mi je Juri, ko sem pri njem bil, da vsako leto še čez 200 gld. skupi za sadje. To so pač lepi denarci!

Drage „Novice!“ to se je godilo 1854. leta. Pisalcu teh vrstic se sili misel, da bi tudi dan danes dobro bilo, ko že pišemo 1868. leto, ko bi se našel kak Marko Muhec, da bi tako zasolil kakemu Jurju, ki hrepeni le po tem, kako bi lahko dobro jedel in veliko pil, pa nič ne delal!

Dopisi.

Gorica. *+ (Novi realkin ravnatelj.) Vem, da so se vsi slovenski kraji naše grofje jako razveselili novice, ki jo je preljuba zadnja „Domovina“ prinesla. Za vodja tukajšne više realke, na ktereј se je slovenščina dosedaj skoraj popolnoma zanemarjala, je izvoljen c. k. gimnazijski profesor g. Ferdinand Gatti. On zná razun nemškega tudi deželna jezika; slovenski pa ne samo govoriti, ampak tudi pisati; priča, očitna priča temu je zgodovinsk sestavek v nekem listu lanske „Domovine.“ Gledé na omenjeni in druge mojsterske sestavke pričakujemo od zmožnega spisovalca, da bo kot ravnatelj dosedaj jako uborno realko na bolj krepke noge postavil. Tudi pričakujemo od njega, da bo deželnima narodoma enako pravičen. Zlasti upamo, da pod njegovim vodstvom slovenščina ne bo več za durmi čepela. Bog daj, da bi se za naprej naši učenci več ne utapljali v vsezveličavi italijanščini! Hvala tržaškemu namestništvu, slava novemu ministerstvu, da ste novo ustavo na tanko izpolnovaje naši realki tacega vodja dali! *)

Gorica 1. sveč. —ab— **) Gosp. Ferdinand Gatti, novoizvoljeni direktor naše realke, ne zná niti slovenski brati niti pisati in tudi ne govoriti; ne samo tega ne, ampak on še celó ne razume slovenskega govora. Poleg nemščine zná italijanščino več ali manj mešano s furlanščino. Za nas Slovence ni; mnogim po mestu in nekterim po deželi je še dobro znano, kako je pred malo leti v neki šoli češčino grajal in se sploh s slovanskimi eziki šalil. O njegovi znanstveni spretnosti najraje molčim, saj je nekterim že dobro znana. Nekdaj jo je tržaška c. kr. namestnija dobro poznala, zato je pred letom in nekaj čez vsem prosilcem — med njimi je bil tudi gosp. Gatti — odgovorila, da nobeden izmed njih ni pripraven za razpisano direktorsko službo. Namestnik baron Bach je tedaj po novem ustavu za sedaj nerazpisano ravnateljsko službo določil možá, ktereга poprejšni namestnik za to mesto ni spretnega priznal! In novoustavno ministerstvo ga je potrdilo. Kako se neki ujema to z artik. 19. državne glavne postave od 21. decembra 1867. leta? „Erklärt mir — — — Imamo ga, — gospod F. Gatti pa tudi ima — po čemur je tako dolgo hrepenel — ravnateljsko službo!

V Kastvu 27. jan. — Z velikim veseljem moremo zdaj javiti, da naša čitalnica zmiraj lepše napreduje, da nam je pri vseh velikih stroških lanskega leta za pohištvo, knjige itd. ostalo od dohodkov še čez 100 gold. Letošnji pustni čas imamo vsako nedeljo igro na tom-

*) Mi novega vodjo ne poznamo; jako ugodno bi bilo cesarstvu, ko bi bilo sl. ministerstvo izvolilo realki vodja, kteri bi Slovincem kot Italijanom zadovoljeval.

**) Od druge strani nam je došel le-ta dopis.